

Dikshineerenna Dikshineere Qixxeessatixxa Sayinse

Leksikoolojenna Leksikoografe (Lexicology & Lexicography)

1.1. Leksikoogiraafetixxanna dikshineeretixxa tikanna welt abidemeeka yaaduwwa

- Fedheng laagad haaso'akeenna yaada sa'issatee ke'ito kaaddeexxa sammo giddo ofoldaaxxa yaanuwwa afe'en.
- Leksikooloje leksiken(lexicon) hitaaxxe hiyyanaa'n daggeexxen. 'Lexicon' hiyyo mitte laagadixxa hiyyuwwanna hiyyuwwati abidemeeka tarja uddaaxxe sammo giddo ofoldaaxxe yaanen. Isenna butti'n hedheera abiddaan
- ❑ Hafuurtowwetika adaba
(Phonological properties)
- ❑ Itti hiyya hitta borreessendaaxxa
(Graphematic properties)

- hitta laagadinke seeri giddo e'yinshe la'offantannoxxa(Morphosyntactic properties)
- e'yitaaxxe bakka'n tikati darree'n uutaaxxa la'o(Semantic properties)

Yaane kinn duuchchiinx duuchchinge laagada'n huja gophpho'a dandeettan.

Tenne'a leksikooloje imii'n uundennexxanna wele wele kutuwwa bukki assite towattaan.

- Leksikoogiraafe(lexicography) dikshineere qixxeessatixxe sayinsen.
- Dikshineere qixxeessak manji ‘lexicographer’ hiyyemaan.
- Dikshineeretixxe qixxeessa’nn afemeek taakkak tarji 4700 wogga edi darre Sumeeriyaanetike laagadixxe 1400 hiyyuwwaxxe bukin. Tenne hiyyuwwa’a Akkadianetike laagadinn tika uwwendeemman

Dikshineere Qixxeessatixxa Sase Mososuwwa

Leksikoografete'n sase umo umo kadeexx kutuwwa hexxeen.

1. Hiyya Leksiikonetixxe Kutashsha

- Leksikografete'n hiyya dikshineeretixxe hundaayyenna umo kaddeexxe yaanen. Tinni hiyyuwwanna mitte hiyya yookin dachcha'a hiyyuwwa kaddo'a dandeettaan.
- Tinni umo kaddeexx hiyyuwwa daldaak (hiini edissaxxanna hiini udu'mitaaxxa) orinna hedemiyyo hasissaan.

- Dikshineerete'n aaggaaxxa hiyyuwwa fillanno wodda duuchcha hiyyuwwanna heenooba calla la'offatemendaaxxe hiyyuwwaxxa birasa'ne xexxe'achoti gabala hasissaan.
- Dikshineerete'n aaggaxxa hiyyuwwa habaa'n bukki assinannoxxa ege'na hasissaan.

2. Hiyya graameretixxe kutashsha

Mitte hiyyaki giraamereti afemeeki tarji duuchch seerik barrisemiyyo heqqendaan. Fakk.: Hiyya hitta haaso'endaaxxa, borreesendaaxxa, hiyyatixxa kuta,... Iitta hedheeki tarjuwwi mittiinxxe kaddi lami laagadixxe dikshineere'n hedhiyyo hasissaan.

3. Hiyya tikatixxe kutashsha

- Dikshineerete'n hiyyuwwa barrisendaa wodda afo'a dandeettaaxx tika duuchch seerik barrisemiyyo hasissaan.
- Mitte tikaxxinna heddo tikaxx hiyya qixxe orinn udeemiyyo hasissabaan.

Mitti Laagadixxa Dikshineere

Mitti Laagadixx Dikshineere Araddakee Uutaaxxa

- Eloxx mitti laagadixx dikshineere araddinxxa mittumma jabeessatixxa hunna affe'en.
- Tinni dikshineere hiyyatixxa tikanna hitta la'offantaaxxa ca'a assite barrisaan.
- Hiyyuwwatixxe la'offachcho'n mitte mitte dommi assitaaxxa yaanuwwa togg assatixxa hujjaan
- Araddi ifike laagada'n afeexxa ba'netixxa soda'a balleessitaan.

Afo'o tilqineeke laagadixx dikshineere maye'a hasisse?

16

- Hiyyuwwa toggichch orinn borreessatee
- Seerinxxe hiyyuwwatixxe la'offachcho'a akeette uutaan
- Hiyyat welt abidemeeke aadatike tarji'a hasissaan
- Adda la'ote'n hossabaaxxe hiyyuwwaka tarja alfatee
- Laagadi okkonek haddi laagada insa'eeke giddo afendaaxxa hiyyuwwa bukki asedhe abixxa hasammaaxxe
- Haaroolamma hiyyuwwa lebendaa wodda ege'natee

La'offachchotixxe Akeetteka Fakkeenna Fila

17

- Hiyyuwwa weli aaggaotixxe yanna'n hitta la'offantannoxxa kulaak fakkeenn no'o dandenneke kadebaang araddi barra barrande'n la'offata'neeke kadiyyo hasissaan.
- Fakkeennuwwi haranna haru'ma hasissabaan
- Dadumange'n hedheeke fakkenuwwa kadiyyo hasissaan.

Lame Laagadixxa Dikshineere

Lame laagadixx dikshineere yo'oxxe la'o uutaan. Tenne
dikshineere gargarik manni gargarixxe huje'a la'offataan.
Fakkeennakee, barattoole, borreessato tikaaki manni,
beekkolenna weli haseeki duuchchi

- Dikishineere tenne la'offatati taakka boonno ege'nemeeki langa laagadixxe ege'na'n xe'ya afeeke manjon(Fakk.: tikaak) nna taakkake yookin langake laagadinni elo qicinn weli aagatee hasaaki
- Lame laagadinn haaso'a hasaaki manji (barattoole); Tinninna langake laagada haso'a'neerinn weli aaga hasaaki. Tenne yanna'n ikki manji laagada okkonee haaso'a giba'noolenna gargarixxe buutonn baratate gaddachemaan. Fakk. Daddalaaki manji

- Dedhiyyo hasissabaaxx yaane, lame laagadixxa dikshineere qixxeesinanno wodda lame laagaduntetixxa ege'na afiyyo hasissaan.

Aradanna lame laagadixxa dikshineere qixxeessa

- Tenne dikshineerexxe qixxeessa'n ikki aradii bakka uwwendaake kadiyyo hasissaan.
- Yaadi barrisemaaki ori araddi gammadaake orinn kadiyyo hasissaan.
- Jabaki dikshineere la'offataaki manji yo'oxa yaane gididi'n fulcho'a dande'aan.

- Yaane kinni xexxe'achcho belo qixxeesendoole hoone qiconna eloxxe kaddoolenna udumi uduma rakko dadema gataaxxebaan.
- Dikshineeretixxe qixxeesa'n laagadiinka aradda karsatik yaadi udu'mme dageen. Okkonechchi edi darre araddake qixxeesse uwwati iima saxxeexxi yaane hexxemmabaan.
- Mi'lachcho uwwendaammaki seeriki barrisemeeke orinni qixxeesse shiqisate'n callamman.

- Qixxeesatixxe yanna'n aradda karsa dikshineere itti la'offachchote qabbeexxe kaddaashsha gargaartaan.
- Qabbaashsha assatee kinni ayyi'aanna mayeete kadeexxa ege'niyyo giddeten.

Lame laagadixxa dikshineere dhaabatika ke'ito

Tinni kuta lame laagadixxa dikshineeruwwa adabi insa'eekishshann dhaabate dandessisaaxxa yaanuwwa uuddaaxxen.

1. Darre(Directionality)

Mitte laagada haaso'aake mannixxe halcha'n hundeessendaan.

- Mitti darrixxi (Monodirectional) lame laagadixxe dikshineere qixxeesendaa wodda lame laagadinaa'n mitti laagadi hadixxa halcha wonshatee wo'laandaaxxen.
- Lami darrixxi (Bidirectional) lame laagadixx dikshineere lamininge laagadike aradixxa halcha wonshatee wo'landaaxxen.

2. Duuchchanna haaso'ake'n gabalendeexxa lame laagadixxa dikshineere

Araddi okkoneki haaso'inki ori dikshineere qixxeessatenna
dhaabatee hundaayyetisha adhdhemo'a dande'aan.

Haaso'ake'n gabalema barrisatee calla kaddebaang
tikatixxe qixxunte'aanana gargartaan, buutotinna jeeji
jeejiinshann yaadi gargarunte leellisho'a
dande'ammaxe'e.

---

3. Lame laagadixxe dikshineerexxa abishsho

Tinni kuta, dikshineere giddo afemaak ba'lakinna cu'maki qeedi (macro and micro structure) giddo maachcho abideexxa uuddaaxxen.

Ta'ixxe yannaxxe dikshineerexxa orgeessema

Konne handaara'n hexxeexx beekkole hundii'n hexxeexx bedduwwa'n mi'lachcho assitaan.

- Uwwemeeka tarja araddi maye'a la'offata dande'aaxxa
- Hitta barrisendeexxa
- La'offataake aradixxa dhaaba(source language speaker or target language speaker)
- La'offatatixxa buuto (encoding into a foreign languag or decoding into one's own language).

Lame laagadixxe dikshineereka jaabenna

a) Tarjiinxxa karra

- Hiyyuwwa seerikinna gargaarake orinni barrisende'een.
- Giraameeretiki tarji laagadi okkonenn seeriki weli aangaashsha jajjabeessaaken.
- Welti me'itaaxxe hiyyuwwaki tarjuwwinna uwwemaan
- Laagadinke seeriki kiphaaki tarjuwwi (Peripheral linguistic information like style and register)
- Haaso'inxxe gargarunteshshann gargarixxa tika
- Yannati welt meitaaxxa laagadinxxa la'offachcha

b) Ca'itte beekkumiinxu huje

- Tenne yannaxxi lame laagadixxa dikshineere
qixxeessatixx huje lumoshsha
gammachiissaxxa gumma gummissaa'naa
undaannen.
- Laagadinke seerixx sayinse gelte'eeki koobbi
dikshineeretixxe qixxeessake nophphichi'a
assa'neeki gargaarsi lumoken.

c) La'offataake araddi'a bakka uwwende'en

- Baci qixxeessalli ayyi'a qixxeessa'neexxa qalbeeffatee qixxeessa'een
- Hiyya barrisendaa wodda ca'a hiyyekenna hedemeeke orinniten.
- Edi'inna udumii'n uwwemaaki tarji herregemeeken.
- Maxxaansendaa wodda kinni irra gammachchiisaake orinniten.
- Sholla maallaqinni afendaan.

Lame laagadixxe dikshineerexxa gonphe

a) Tarjinxxi lebe lebe afema

- Yo'oxxa yanna yaansisaake manji'a hasisabaaki tarji borreesseme'e'na uundannon.

b) Abishshotixxa xe'ya

- Boonchiinxxe cu'matanninna wele wele buutonn abidiyyo hasissaka tarja wo'ma qicinni abida gopho'a dandeettaan.

c) *Tikatixxe qixxunte'a aradda karsa gopha*

- Taakkake laagada'n hexxeexxe hiyyaxx tika langake laagada'n qixxe orin tikemiyyo hasissaan.
- Tinni kaddaashsha laagadi okkone araddi huje tenne'n gargaarsa assiyyo hasissaan.
- Kaddo malee mitti mitti qixxeessaluwwi tennee assaa'naa undaabe'non.
- Eloxxi lame laagadixxi dikshineere araddi hiyyatixxe tikaxxe qixxunte'n murte ifixxa sa'issaashsha wodo uutaaxxen.

(d) Dikshineere qixxeesenda'eeke araddixxe halchanaa'n kexxeexxa mitte mitte yanna ke'itinke laagada'n shiqaaki tarji heenoo qicinni jijjiiremo'a dande'aan.

(e) *Tarjiinxxa heeno'ma*

- Mitti laagadixxe dikshineereshsha wo'ma tarja uwwatee dandeetabaan

(f) Laagada okkone'n baca yanna welti me'itaaxxa hiyya ba'la qicinn alfatee rakkantannon

***(g) Tikati gargarunte affebaaxxa wele
hiyyuwwa seera heqqeeke orinni uttabaan.
Tinninna gargarixxe buutonaan kexxeexxe
kaddo'a dandeettaan.***

2. Dikshineere Qixxeesatixxa Laagadinke Seerixxa Hundaaye

Dikshineeretika Ba'linnenna Abishsho

- Dikshineeretika ba'linnenna abishsho seerik murteessatee butti'n hexxeexxa yaanuwwa ege'na hasissaan.
  - a. Dikshineeretika laagada
  - b. Giddo shiqa'neek tarja
  - c. Orgeesenda'ee qico
  - d. La'offatake mannixxa dandeenno
  - e. Mayinxxe buutonn manni tenne dikshineere hase'exxa

- Imii'n shiqeexxa bedduwwa ege'niyyo qixxesendaaxxe dikshineereke ba'linni'anna abishsho'a lumoshsha gargaartaan.

Dikshineeretika Laagada

I. Mitte laagada

II. Lame laagada

III. Heddo laagada

Dikshineeretixxa abishsho

- I. Duuchchingee kaddaaxxa laagadinxxa dikshineere
- II. Aadatixxa dikshineere
- III. Mitte ogeke handaara'n qixxeesendaaxxa dikshineere
- IV. Mitte laagadi giddo afendaaxxe mitte gabalendeexxe kuta'n

Dikshineeretika Ba'linne

- I. Duuchchinge kadaake(average) ba'linne hiyyeme adhdhemaake(Standard edition)
- II. Ca'a hiyyekenna harumaake orinn yo'oka tarja uutaaxxe dikshineere(Concise edition)
- III. Kiise giddo uggudhine menaaxxe(Pocket edition)

Dikshineere ayyi'a qixxeesenda'exxa ege'na

La'offataake mannika laagada

- I. Mitte laagada haasoottaaxxa mitte gollo
- II. Lame laagada la'offata'neexxa lame ifi dandeetteexxa gollo
- III. Dikshineeretike laagada'n barattoole affeexxa ege'na

La'offataake mannixxa dandeenno

- I. Laagadiinke seerixxinna laagadinxx beekkole
- II. Barateek lumolli
- III. Barattoole
- IV. Dargageeyye barattoole

Heddi laagadixxa dikshineere

- Lami iima hedheeke laagaduwwinn qixxeessendaaxxe dikshineeren.
- Qixxeessate'n hosaake laagadixxe birasa'n enaa'n kexxeexxa tenne dikshineere'n shiqaak tarji (information) harumaa qicin borreesemee araddakee shiqqaan.

Heddi laagadixx dikshineere shiqisiyyo hasissaaka tarjuwwa (Swanepoel, 2003)

- ✓ Keitinke laagada'n hexxeexxe duuchchiniinxxe hiyyuwa'a qixxe tika
- ✓ Ke'itinke laagadixxa hexxeexxa hiyyuwwa duuchcha bukki asse shiqisa
- ✓ Giraameretika, laagadinke qeedika, tikati abidemeeeka tarja
- ✓ Laagadinxxe la'offachchoxxe gargarunteka tarja
- ✓ Summuwwa
- ✓ Hiyya borreessatixxa akeette
- ✓ Hiyya haaso'endaa orixxa akeette

Dikshineere La'offataake Mannixxa Dhaaba

- a. Lumoli, dargageeyye yookin oose
- b. Laagadi okkonen afo'o tilqeerri yookin laagadinxxx barattoole
- c. Duuchchin woddik la'offataaki manni yookin beekkole
- d. Barachchotike handaara'n dikshineere la'offataari

La'offachchotixxa Dhaaba

- a. Duuchchinxxe yaane'a
- b. Mitte qo'ninsa'eexxe kuta'a
- c. Laagada baratatee
- d. Mitte laagadinaa'n welinbaa borro tikate'e
- e. Eerte borreessate'e

Edisseexxa dikshineere qixxeesenda'eeke araddixxa dandeenno

- Dikshineeretixxe qixxeessa'n konnechi edi darre araddi handaara konne'n maa ege'na afe'eexxa foye ege'niyyo eloxxen, buutotinna ke'nneneke yaadinaa'n fullabe'noshsha gargartaan.

Dikshineere Laagada Heqqatinna Nossati Darre'n

- Laagada la'offataarinaa'n avereeje kaadaak (ba'laxxa yanna tikatixxa huje hujaari) hansaake tarji'a dikshineere mootumma affeexxe(authoritative) muummeshsha uundaan.

Laagada Heqqa

- Dikshineere hiyyatika tarja abide tursati araddake uuta'neexx la'o tennete hinaaxxebaan.
- Weli labbaaxxa hiyyuwwanna shiqisati jabaxxa huje hujjaan(thesaurus)
- Tenne yannaxx dikshineerenna tekinoolojети me'iteexxe kaddoolenna gargarixxa dikshineere qixxeessati lumoka gargaarsa assitaan

Dikshineerenna Laagada Nossaa

- Duuchchingixx dikshineere araddinxaa barra barraxxa dhugaatixxa laagadinxxa la'offachcho leellishshan.
- Gargarixx dikshineere laagada gargaritt hexxeexxe buuto(handaari darre'n shiqissaan).
- Dikshineere tinni yaanuwwa qalbete'n galiyyo hasissaan.

Dikshineere Dhaggati Darree'n

1. Maxaafa
2. CD
3. Interneette

1. Maxaafa

Anjire

- Ayiaanna shiqaten(familiarity)
- Yo'oke mannixxe anga'n afendaan(ownership).
Wele hiriyyo hasissabaan

Meanjire

- Lummininna a'wurri
- Kiisetixxe kaddoole kinn abiddaake tarjixx
heeno'manna borrotixx shiixxedha
- Hiyya afate'e qeerraaxxa yanna adhitaan

2. CD

Anjire

- Hiyya harumaaxxe yanna'n afa dandeessissaan
- Maxaafiinxx irra ba'la tarja abiddaan
- Shollaxxen
- Shiixxooxen
- Hiyya yaansisate'e gargaaraaka hafuura welt abidde'en
- Laagada barantaaka kipha tarjuwwa abiddaan
- Fakke abiddaan

Meanjire

- Kompiteere hasissaan
- Kompiteere banatenaan saffe CD banna qico'n qeerraaxxa yanna adhitaan
- Duuchcha dikshineere'n la'offata rakkisso'a dandeettaan
- Edinse hujja'neexxa uudiyyo hasissaan

3. Interneette

Anjire

- Duuchching'e tolaken
- Hiyya ca'a assine ege'na gonphonolenna shiqqaaxxa borro borreessati daggaaxxe hiyyuwwanaa'n fi'la dandeenannon
- Mitte hiyyabaa'n mittetiba'a oko'inn sa'a dandeessissaan

Meanjire

- Kompiteere hasissaan
- Interneete hasissaan
- Interneete wannanda'nebaaxxe kaddo'a dandeettaan
- Welt shiqaabaaka ege'nishanjuwwa afo'a dandeettaan

Qortuma

- Mobayilete'n fe'ende shiqqaaxxe dikshineerexx anjireнна meanjire maachcho?
- Interneetete'n afendaaxxe dikshineerexxa anjireнна meanjire maachcho?

Hiyyuwwatike tarjixxa daataabeeze

- Hiyyuwwatike tarjixxa daataabeeze (Lexical database) hiyyo weli shiqaaka hiyyuwwatika tarja kompiteerete'n bukki assite abiddaaxxe yaanen.
- Konne handaara'n weli shiqaaka tarja bukki assite abiddaan.

Laagadinxxe databeesexxa dhagga

- La'offachoti orika tarja
- Giraamere
- Loolunte
- Hiyyuwwatixxa weli shiqa
- Dikshineere qixxeesatenna qon'ete hundaayye kadaaka tarjuwwa

Ifisendaaxxa hiyyanna lame laagadixxa dikshineere

Ifisendaaxxa hiyya (Entry)

- Dikshineerete'n yookin insaykloopidiyake'n 'entry' hiyyo ifisenda'neexxe hiyya yookin ifisema'eeka tarja abide'exxe hiyyan. Tinninna gargarike orinn shiqqo'a dandeettaan(ifi dandeetteexxe hiyya yookin do'o biille kaddo'a dandeettan.
- Baca yanna tarjiinxxe camoshsha adhdhendaan. Mitte hiyya yo'oka laagadanna kadi wele yaane uudaaka tarja abiddo'a dandeettamaxxeeten.

- Haenschnna Omeñaca konne yaada ifinsaa wodda dikshineere uutaake tarjik bisi shixiixxaramma ifi dandeetteexxe kutaba'a(entries) qoodemaaxxa kullaan.
- Dikshineeretixxe dhaabashshann ba'linn insa'eekinna gargarunte afo'a dande'aan(mitte xeerrinninaa'n deer qico'n).
- Ifisendaaxx hiyya borreessendeexxe umo hiyyann akeekendaan.

Tekniikaale Dikshineerenna Ifisendaaxxa Hiyyuwwa

Tekniikaale Dikshineere

- Tenne yanna'n dikshineere tinn(specialized or technical dictionaries) ba'la qico'n ege'nendeexxen.
- Bire woddishsha sayinsetixxenna teknoolojetixxe dikshineere calla kaddebaang wele wele gargarike qo'netike handara'n(Ispoorte, Seera, Ci'lo, welenna) afendaaxx hiyyuwwa duuchcha bukki assite abiddaaxxen.
- Tekniikaale dikshineere cufa kadeeke orinn mitte handaara'n calla qixxeesendaan.

- Mitte laagadixx teknikaale dikshineere insayklopiidiyiinshann hiyyatixxa tika ba'lake orinn gargariba gelta'n ifissaan.
- Yaane kinni, laminxxinna sasi laagadixx tekniikaale dikshineere hiyyatixxe qixxe tika (equivalents of the terms in one or more languages) calla hasemeeke laagadinn/duwwinn shiqissaan.

Landau (1989), tekniikaale dikshineere'n hiyya ifisendaa wodda hedhaaka dedha kulaan:

- a) Maxaafake'n ifinsammashsha ifisa
- b) Mitte darrexse uushshoxxa tika calla uwwa
- c) Failure to understand that self-explanatory entries are not legitimate lexical units.

- Bekkoole uutaake yaadixxe hundaayye'n lame laagadixx dikshineere hiyyile (alphabet) calla kaddebaang shiqa'neeke yaadi darree'n hiyyuwwa orgeessendo'a dandeettaan.
- Iimii'n kulemeeke orinn qixxeessendaa wodda la'offachchotixxa yanna haruunsittaxx yaane (index) hedhiyyo) hasissaan.

Ifisendaaxxe tekniikaale hiyyaxxa abishsho

Yaansisatika Ora(*The Phonetic Parameter*)

- Ege'nendemashshann duuchchiinge laagada'n hiyya yaansisate'n leellitaaxx gargarunte hexxeen. Tinni gargarunte duuchch laagadinka seera heqqe'eke orinn araddake'e shiqiyyo hasissaan.

Giraamereti darree'n (*The Grammatical Parameter*)

- Dikshineere qixxeessatixx huje hiyyatixxa giraamere heqqite me'itaa toora leellishiyyo gatiyyo hasissabaan. Qeedik abidemeeki tarj duuchch barrisemiyyo eloxxen.
- Sekaninová (1993), la'offataak araddi buuto buutotishshann hiyyate'n daggaaxxa jijjiirranna hiyyatixxe kutuwwann abidemeeke yaaduwwa'n mi'lachcho uwwee haaso'aan.

La'offachchotixxa gargarunte

Araddi giddo gargarixxe araddiinxx kuta hexxemmashshann laagadinxx la'offachchonna gargarunte affaan. Tenne'a, tekniikaale dikshineere qixxeessinanno wodda tinni gargarunte ca'a hiyyeeke orinn shiqiyyo hasissaan.

Tikatixxa Qixxunte (*The Parameter of Equivalence*)

- Tekniikaale dikshineere lame laagadinn hujendaa wodda taakkake laagada'n ifisemate'e shiqqaaxxe hiyyaxx tika hexxemmashshann langake laagadiba'a jijjiiremiyyo hasissaan.

Hiyya E'yitaake Boonchixxa tika (*The Parameter of Context Applicability*)

- Hiyya toggitte hiyya gadho e'yitaake boonchixxe buutonn abiddaaxx tika jijjiirendaan. Haaso'i no'oki hundaayye assedhe'eexx yaane uwwendaaxxe tika'a ke'itoken.

Ba'linne

- Duuchchinge kaddaaxxa dikshineere (Standard dictionary)
- Barattoolete kaddaaxxa dikshineere (Learner's dictionary)
- School dictionary
- Hasisaaka tarja bukki assite abide'exxe (Comprehensive dictionary)
- Kiise giddo ugudhine me'inaaxxa dikshineere (Pocket dictionary)

Daata Bukk Assati Ora

- Dikshineere qixxeessatixxe yanna'n tarjinx muumme buttii'n hedheeke gargarike oruwinn kaddo'a dandeettaan.
  - Ta'ike yookin olmike laagadinaa'n (Contemporary or archaic language)
  - Duuchchingika yookin tekniikaale laagada (General or technical language)
  - Borreessemaaka yookin haaso'emaaka laagada (Written or spoken language)
  - Duuchching haaso'aaka laagada yookin loolunte (Standard or regional language)